

ایران مشروطه حرکاتینین کشمکشلی
گونلرینده، مرند ایله علمدار آراسیندا، قلینج ایله
قانلی داغلارینین انکلرینده سالینمیش میو (میاب)
کندینده بیر اوشاق دونیا یا گوز آچیر. اونو
گنجعلی آدلاندیرلار. آتاسی یونس مشروطه
مجاهدلریندن اولدوغو اوچون شجاع نظام
مرندی نین آتلی لاری نین باسقینینا معروض
قالاراق مینلر اوتایا قاچانلار کیمی آرازی
کچیب، گده بگین میس معدنلرینده ایشله بیر و
نچه مانات آرتیردیقدان سونرا بیر چور کچی
دوکانی آچیر و عایله سینی یانینا چاغیریر.

یشتدی یاشلی گنجعلی گده بیگده ملا
مکتبینه و اورا قاپاندیقدان سونرا یثنی روس
مکتبینه گدیر. سونرا دا شامخورا کؤچورلر.

بیرینجی بین الملل محاریبه سی، فئورال و
اوکتیاییر انقلابلاری، اینگیلیس و عثمانلی
اوردوسونون گلیب گتمه سی، قیزیل اوردونون
قافقازی آلماسی و سووت حاکیمیتینین
قورولماسی و . . . گنجعلی نی اوشاقلیقدان
آیریر. آناسینین خسته لیگی نتیجه سینده ۱۵
یاشیندا ایکن آتا آناسی نین ایستگی ایله بیر یئرلی
قیز ایله ائولنیر و آرواد اوشاغی اولدوغو حالدا
تحصیلینه داوام ائتدیریر. ۱۹۲۹-۱۹۳۲نجی
ایلرده باکی پتداقوژی اینستیتوتونون دیل و
ادبیات شعبه سینده، سونرالار شهرت صاحبی
اولموش حمید آراسلی و دمیرچی زاده کیمی
عالملرین کناریندا تحصیل آیر. گنجعلی صباحی
او ایللرین شیرین خاطره سی ایله بیر عمر
یاشاییر.

او تحصیلینی بیتیردیگدن سونرا معلم

گنجعلی صباحی نین "ٹوٹن" گونڈر "ی

رحیم رئیس نا

گنجعلی صبا حسی

اولور، اورتا مکتبلرده آذربایجان دیلی و ادبیاتی
تدریس ائدیر و آخیریندا شامخورون مورلی
قصبه سینین اورتا مکتبینه مدیر تعیین اولور. ئوز
تلاشی له اونرانی نمونه بیر مکتبه چؤیریر. او
پداقوژیک و وظیفه لری نین کناریندا تئاتر ایشینده
ده فعالیت گؤستریر؛ پیشلر یازیب صحنه یه
چیخاریر. آما بیردن بیره میلیونلارلا انسانین
حیاتینی آلت اوست ائدن رئرئسیا قاسیرغاسی
شورالار حکومتی نین گله جگینه امید بسله یین
بوانسانی دا یئریندن ائيله بیر:

” ۱۹۳۷ جی ایل یایین سون آیی اییدی
تعطیلات گونلرینی کچیرمکده اییدیک
مرکزدن اسن قارا یئل شامخورو دا بورودو.
توت ها توت باشلاتدی. ایران تبعه لرینی کوتله
وی شکیلده دوتوب زندانلارا دولدورماغا
باشلادیلار. بوراسینی دئمه لی بيم کی ئوز

وطنداشلیغیمی دگیشیب سووئت وطنداشلیغینی قبول اتمک امکائی منیم اوچون همیشه وار اییدی. آنحاق آنامین جنوبی آذربایجانا ائل اوباسینا اولان علاقه سی منیم بو فیکریمه مانع اییدی. او دوغولدوغو آنا یوردونو، قوهوم اقرباسینی گورمک آرزوسو ایله یاشایردی. قطعی بیر امید ایله ایراندا انقلاب اولاجاغینا اینانیردی. من اونون آزادلیق دو یغولارینا، وطن و ائلینه باغلی اولدوغونا احترام قایل ایسدم. بونا گوره ده اوره گینی سیندیرماق ایسته میردیم. نه ایسه، ایش ایشدن کچمیش، قار قاپینی آلمیشدی.

ایران تبعه لری نین کوتله وی دوتولمالاری ضمنینده گنجعلی معلم و آتاسینی دا گجه گلن ساحلی لار آپاریرلار.

بوتون کندلردن، شهرلردن دوتولموش ایران تبعه لری گجه یه گوندریلیرلر؛ بئله کبی "زندانلار، موقتی حبسخانالار، حتی بعضی اورتا مکتبلرین بینالاری دا" دولدورولور. قوجا یونس چتینلیکلره دؤزه بیلمه ییب، آنا یوردونو گورمک آرزوسونو گورا آپاریر. گنجعلی صباحی ۲۲ آی زندانا قاتلاشدیقدان سونرا قازاغیستانا، سیرین دروازاسینا سورولور. اونون حیات یولداشی دا ایکی قیز اوشاغینی آناسی نین یانیندا قویوب، ۱۳، ۶ و ۳ یاشلی اوچ اوغلو ایله بیرلیکده کیروو ساوخوزوندا اونا قوووشور.

سورگونون مصیبتلی یاشایشی آلتی ایل داوام ائدیر و سووخوز چوبانلیغینا محکوم ولموش معلم خیرداجا اوغلونو سویوق تورپاقلار آلتیندا قویوب، ۱۹۳۵ جی ایلین باهاریندا اورانی

گنجعلی صباغی و امکدانشلاری سلام الله جاوید (آذربایجان فولکلورو و باره ده بیر تشجه اثرین مولفی و پیشه
وری نین داخلی ایشلر ناظیری)، تیمور پیر هاشمی آذربایجان دیلی گرامشری نین مولفی) و عزیز محسنی
(گنجعلی صباغی نین اوتوبیوگرافی سی نین رشتاکتور) - ۱۹۸۵

ترك ائدير. او نهايت ۱۹۲۶ جى ايلين مای آيندا
ايرانا قايدير. يثري گلميش كن دئييلمه لى دير
كى اديبين سووئت آذربايجانيندا يازيلميش قيسا
ترجمه حاللاريندا اونون بو ۸ ايلليك فاجعه لى
ديدر گينليگينه هئچ بير اشاره اولونماييدير!

صباحى معلم ايرانا سارى اوچار كن
سانكى كئچن ايللرين اوستوندن كئچير:

”يئدى ياشيندا هله اوشاق ايكن عميم
آناملانى آرازين او تاينا، شمالى آذربايجانا،
آتامين يائينا آپارميشدى. ايندى قيرخ ياشيندا،
ساچلاريمما قار ياغميش، حياتين ائيش
يوخوشلاريندان كئچميش، شيرينليك
آجيلقلاريندان دويونجا داميش، ايستى
سويوقلاريني سوودوقدان سونرا آرزوسوندا
اولدوغوم آنا وطنه دوغرو گئري دؤنوردوم...“
گنجعلى صباحى تهراندان تبريزه گئدير و
اورادا دئموكرات حكومتى نين نائيلتريني، آنا
ديلى، ادبياتى و اينجه صنعتين چيچكلنمه سيني
گوردو كچه يارالارى سانكى ساغالير، آغريلارى
ياديندان چيخير و اوزونو سانكى يئيدن
دوغلوموش كيمي حس ائدير. ائله تبريزه يئتيشر
يئتشمز ده ايشه باشلاير:

”استراحت گونلريم هئچ بيلمه ديم نجه
ئوتدو... روزگارين آمانسيز فيرتinalارى منى
داشدان داشا چارپيب، ئوز ايشيمدن، ادبى،
اجتماعى فعاليتيمدن اوزاقلاشديرميشدى.
دوشدو گوم بو يئنى محيطين منه ده احتياجى
وارايدى. ايلك فعاليتيمى مطبوعاتدا باشلاديم.
سونرا راديونون ادبى بوراخيليش شعبه سينله
شاعر دوستوم آذراوغلو ايله امكداشلىق ائدديم.
داها سونرا تبريز دانشگاهى نين دعوتيله ديل و
ادبيات شعبه سى نين مديرليگيني و معلمليگيني
عهده مه گؤتوردوم...“

آما اميدله دولو چاليشما گونلرى اوزون
سورمور. تبريزين ايلك اونيوئرسته سى ۸۰
گوندن آرتيق ياشايا بيلمير. آنا ديلينده چاپ
اولموش كتابلار قالاخ قالاخ يانديريلير. قارا
گونلر گئري قايدير:

”آذر آيى نين ۲۰ سينده (۱۱ دئسامبر
۱۹۳۶) شاه اوردوسو تبريز دروازه لرينه

دوشرگه قوردو. شاه جاسوسلاری نین تشبوئو
ایله، فتودالار و عسکر باقال لارین باشچیلیغی
ایله سلاحلانمیش قارا دسته لرین فاجعه لر
یاراتماسینا فرصت وئریلدی. اوچ گون تامام
تبریز قولدور دسته لرین اوولاغینا چئوریلدی
یوزلرله انسانین ناحق قانی تۆکولدو. آنالار،
آنالار اوغولسوز، گلینلر ارسیز، اوشاقلار یقتیم
قالدی...“

مینرله انسان قیرغینا اوغراییب، مینرله
قوجا و گنج اوتایا قاچماق مجبوریتینده قالدی
آما صباحی معلم تولوم قورخوسونون باشی
اوستونده فیرلانماسینا باخمایاراق، قاچقینلیق و
مهاجرت حیاتی بی دها سیناماق ایسته مه دی.
اوردونون شهره گیرمه سیندن بیر گون
سونرا صباحی نین ائوی ساحلی قارایاخالارین
یوروشونه معروض قالیر:

“قاییدان چیخاندا دؤنوب عائله مین
امیدسیز، نالان حالینا باخدیم. منه ائله گلدی
کی بو اونلارلا سون الوداع گؤروشومدور.
تولومو گؤزومون ئونونه آلمیشدیم...”

اونو یول اوزونو تولونجه یه قدر دؤیورلر
و یاریمحان جسدینی زندانلار بوراخیرلار.
اشکنجه و تحقیرلی زندان حیاتی بیر ایل

سورور. حبس جزاسینی چکدیکدن سونرا
 صباحی نی دا سایبی اوتوز مینی ئوتن محکوملا
 بیرلیکده لرستان ویلایتینه سورگون ائدیله. بو
 دفعه سورگون حیاتی بیر ایل سورور. آما
 فلاکت قورتارمیر. باشی بلالی عائله سی نین
 یانینا دؤندوکدن سونرا، مهاجر و سیاسی
 محکوم آدی ایله دامغالاندیغینا گوره، تهران
 کؤچدورولور:

”وطنیمده ایکن وطنسینز دئییب، تبریزدن
 چینماغا مجبور ائدیله... یول بویو دلی لر
 کیمی ئوز ئوزومه دئییردیم: من هارالی یام! نه
 آراندا ییریم وار، نه داغدا. نا واختا کیمی
 ئوزوم، اوشاقلاریم آوارا، سرگردان اولاجاغیق؟
 آز قالیردیم کی مهاجر آدینی اوستوملن
 گؤتوروب، وطنسینز اولدوغومو قبول ائدم
 بیردن بیره ئوزومه گلدیم. دوغولدوغوم میاب
 کندی یادیم دوشدو. اختیارسینز دوداقلاریم
 ترپندی: یوخ، من آذربایجانلی یام! دئدیم...”

او ۱۹۵۰ جی ایل تهران کؤچور و بیر
 کروانسرا دا بیرجه اوتاق اجاره ائدیپ،
 ۱۰ عائله عضو و اونلارا باغلانان کیمسه
 سیزلره اورایا سیغینیر:

گنجعلی صباحی نین "ئوتن گونلر"ی

"دئمك اونبیر باش بیر اوتاقدا گنجینمه لی ایدیک. بئله بیر سیخیتتیا دؤزمه گه مجبور اولان تکجه ییز دگیلدیک... بو کروانسرالارین آلت اوتاقلاریندا فایتون آتلاری ساخلانیلیر، ایکنجی مرتبه نین اوتاقلاری دا کرایه وئریلیدی. کرایه ائدنلر ده بیچاره لر، فلکزده لر، لاپ آیدین دئسك، جنوب سورگونوندن قایتیمیش قارا گونلو مهاجر عائله لری، بیر ده ائل اوباسیندان دیدرگین دوشموش آذربایجانلی لار ایدی."

بیلیندیگی کیمی او ایللرده ایراندا گرگین آزادلیق مباریزه سی گئیدیدی و پارلاق بیر گله جگه هئج زمان امیدینی ایتیرمه یین صباحی، ئوز سوزلری ایله دئسك بو مباریزه نین "آخینیدا بیر داملا کیمی" اوزور و باشی ائله قیزیشیر کی "آزقالا احتیاج و عائله مسئولیتی بوسبوتون یاد [یقلان] چیخسین." آما مباریزه ایسته یین هدفه چاتمیر: "۲۸ مرداد فاجعه سی تئرندیگده بوتون آرزولار پوچا چیخدی."

صباحی گنجینمك اوچون بیر عکاسخانانا آچیر. سونرالار ایسه شاعر دوستو بولود قاراچورلو (سهند)ین توخوچولوق فابریکاسیندا ایشله بیر. ایشله مکله بیرلیکده یازی پوزو ایله ده مشغول اولور. یازدیغی حکایه لرینی "قارتال" (۱۹۷۹) و "حیات فاجعه لریندن" (۱۹۸۰) آدلی کتابلاریندا و ادبی مقاله لرینی "شعریمیز زمانلا آددیملایر" (۱۹۸۱) آدلی کتابدا چاپ ائدیریر. بو کتابلارین نشر تاریخی گؤستریر کی، ادیب قلمی نین آلتیندان چیخانلاری اسلام انقلابیندان سونرا نشر ائدیله بیلیر. یازیچیمیزین گون اوزو گورن سون اثری ئوتن گونلریم آدلانیر. بو دگرلی کتاب ۱۹۹۳جو ایلده اوستادین ۶ سئتیابر ۱۹۸۹جو ایلده دونیايا گوز یومدوغوندان دؤرد ایل سونرا نشر ائدیله بیلیر. گوزونوزون ئونونده اولان مقاله بو آوتویو گرافیانین اساسیندا یازیلیب. ■

